

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani vsak teden dvakrat, namreč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., scer 3 fl., za pol leta 2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 20. aprila 1853.

List 32.

Od grubanja v nogradih.

(Konec.)

2. Kdaj naj se gruba?

Vinorejci grubajo terte v jeseni, nekteri tudi spomladi.

Nar bolji čas je v jeseni:

1. v jeseni grubana terta je v rasti memo take, ki se je pogrubala spomladi, za celo leto naprej; skušnja uči, da terte, če le niso bile pred grubanjem že preveč oslabele, berž v prvem letu rodijo, kar se celo malokrat zgodi pri tacih, ki so spomladi grubane bile;

2. v jeseni pogrubana terta je obvarovana poledja in zmerzline, ki žuga tertam pozimi; če namreč pozimi zgornje očesa pozebejo po poledju ali scer po hudem mrazu, se terta spomladi celo ne da grubati.

Vsak umen vinorejci bo tedaj, če mu je le moč, grubal v jeseni, — spomladi pa le takrat, ko bi bilo vreme v jeseni tako gerdo bilo, da se ni mogel tega dela takrat lotiti.

Redkokterikrat se grubajo tudi že zelene terte, če se to v jeseni ni moglo, spomladi pa ni hotlo storiti, ker se ni vedilo: ali niso očesa pozimi kaj preveč pozeble; v tacih okolišinah čakajo vinorejci do tistega časa, da terta začne poganjati in s tem naznanuje, da je zdrava. Al takemu prepoznemu grubanju je vselej to od škode, da nove mladike še le poženó v začetku mesca rožnika (junia), v rasti zelo zaostajajo in so tedaj v jeseni v nevarnosti zmerzline. Le o veliki sili naj se tedaj terte grubajo že zelene (Grüngruben).

Terta pa, ki jo čes pogrubati, mora vselej biti zdrava. O jesenskem grubanju je posebno na to paziti, da je gôdna (zrela); to se vidi, ko se od zgoraj doli oko za očesom prirezuje; je tersje na odrezanem licu rujavo, je to znamenje, da terta ni gôdna ali da je poškodovana po rani zmerzlini. Vsak skušen vinorejci spozná to napako že od zunej na terti. Od tistega mesta pa, kjer je odrezek lepó zelen, je terta zdrava. Čeravno pa se terta na odrezkih kaže lepa zelena, če pa ima velike brazgotine po toči, nikar je ne grubaj, ako niso tiste rane dobro z lesom zarašene, ker se ti bo sicer zgodilo, da bojo pod zemljo brazgotine začele trohneti.

Hoče vinorejci spomladi grubati, mora terto tudi pazljivo pregledati: al je na odrezkih lepó zelena, al zgornji in srednji očki niso po zimskem mrazu škode terpeli in da niso černi. Če vinorejci ni tega natanjko preiskal, se bo kesal, ker vse delo je zastojlo; take pogrubane terte ne bojo pognale več. (L. Wochenbl.)

Za kmetovavce, živinorejce, mesarje itd.

Lani smo v Novicah povedali, da se zamore celó natanjko pri živi goveji živini po nekimeri zvediti: koliko bo zaklana imela mesa. Rekli smo, da bomo dali to tudi pri nas dobro poterjeno mero narediti, in da bomo napravili vodilo kako to mero rabiti, tudi v slovenskem jeziku.

Sedaj je ta mera narejena, in zraven nje je na drugi plati traka tudi mera napravljena velikost kónj meriti.

Trak z obéma merama je s pridjanim podukom v pripravi škatljici shranjen, okoli ktere je še ena za gospodarje in gospodinje prav dobra reč napravljena, namreč: hipoma zvediti: kdaj bo ta ali uni dan vbrejena živina vergla. Podúk je spisan prav določno in lahko razumljivo v slovenskem jeziku, se pa dobí tudi v nemškem.

Dobé se te škatljice v Ljubljani v živino-zdravniški šoli na Poljanah, pa tudi v tiskarnici gosp. Jož. Blaznika, kjer smo jih dali natisniti. Cena je 54 krajc.

Besedica o Krasu

[s kratkim opisom Komenske fare.

Nekteri pisatelji, kterim je zboljšanje Kraške zemlje pri sercu, tako pišejo, da bi človek, ki Krasa ne pozna, misliti utegnil, da se na Krasu zares družega ne vidi kot zgol kamnita strašna pušava. Tode Kras ima tudi zale, lepe dobro obdelane doline in rodovitne kraje.

S tem pa nočem reči, da niso nekteri kraji Krasa res žalostni, pusti in skaloviti, ali da bi pogojudenje goljav velika dobrota ne bila. Tudi se ne bom pričkal o tem: al je Kras, kakor nekteri terdijo, ob času nekdanjih Rimljanov res velik hrastov gozjd bil ali ne, in ali se je v njem res toliko prešičev redilo, da sta Oglej in Rim iz današnjega Krasa dovolj slanine in svinskega mesa in — klobas dobivala. O tem naj vsak misli, kar se mu ljubo in drago zdí. Jez se te nekdanje obilnosti Kraških prešičev ne morem nikakor prepričati, marveč menim, da so jih Oglejčani in Rimljani ravno od tam dobivali, od kodar jih še dandanašnji dobivamo, namreč iz nekdanje Panonie, ali iz sedanjega Horvaškega, Slavonskega, Ogerskega itd.

Redovno pogojudenje Krasa bi bilo brez vgovora sila dobro in koristno delo; al Kras pogojuditi, je treba denarjev. Naša fara in celi Kras, kakor sim rekel, ni prazna pušava, ampak je poln velic in majhnih vasí, Naj se zasadé kraji, ki niso še obdelani, z drevjem kakoršnim koli — kod bomo pa Krašovci pasli? Paše pa nam je treba, ker piče zadosti ne pridelujemo, da bi ži-